

ԹԻՒ 333

Ե. ՏԱՐԻ Է. ՇՐՋԱՆ

1873

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 7 ՉՈՐԵՔՇԱՐԹԻ

Մամուլի իւրաքանչիւր շրջանը՝ 52 օրինակ է :
Պատրագրութեան տեղն է Պօլիս, Զինճիրլէ—Կան վերեւ յարկ
թիւ 18 :
Դուրս ելքովքը թերթից փոստայի ծախքը առնողին վրայ է :

Շրջանին գինը դահեկան կանխիկ	60
Կիսաշրջանը	50
Մէկ թիւը՝ փառայ	50
Ծանուցման տողն է դահեկան	2

ԿԵՑՑԻ ԱԶԳՆ ՈՒ ԻՐ ՍՍ.ՀՄՍ.ՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երկուշաբթի օրը լսեցինք թէ Կրօնական
և աշխարհական աստիճանաւոր անձինք հը-
րաւիրուած են ի Բ. Դուռն :

Ասոր հետ լսեցինք նաև թէ այս հրաւիր-
եալք պիտի դնեն Տեղապահ մը և Խառն
Ժողով մը : Երբեք մտաւ իմ մէջ իմաստ
լսինք, ուրեմն կռիւը նոր սկսաւ :

Վասն զի կը յիշենք որ 1866 մարտ 20ին
ալ ասանկ եղաւ . քանի մը Կրօնական և աշ-
խարհական անձինք Աղգային Ընդհանուր Ժո-
ղովը խրտուիլակի տեղ դրած իրենք ուղած
կերպովսին չափեցին ձեւեցին և կտրեցին ու
նետեցին :

Անհանգիստ սրտով երկուշաբթի օրն ի-
րիկուն ըրինք . Տեսանք որ Ժողովուրդը գեռ-
ջիմացած , երեսփոխաններն իմացեր են , և
փոփառքը առեր է ասոնց մէջ :

Ըսինք ինքնիրեն . աս գէշ նշան չէ :
Երկուշաբթի օրը շատ մոմոռութիւն
յանք . Բ. Դուռը և ոչ իսկ հարցուց խրիմ-
եան Սրբազանին թէ ինչու կը հրաժարիս .
հարկաւ լրագրաց միջոցաւ հրատարակած

հրաժարագրերն ալ կարդացած ըլլալով ,
և իրաց վիճակը նկատելով , թերեւս Տե-
ղապահի ընտրութիւնը փութացնել ուղած
ըլլայ , որ խօսքին մէկը կարճ ըլլայ . բայց
Խառն Ժողով ընտրելն ինչ պիտի նշանակէ .
մանաւանդ թէ ըստ օրինի Կրօնական Ժողով
ալ ունինք :

Սահմանադրութիւնը պիտի դադրեցնենք ,
Երեսփոխանութիւնը պիտի լուծենք , նոր Խա-
ռն Ժողով մը պիտի դնենք , նոր վերաքըն-
նիչ Յանձնաժողով մը պիտի կարգենք , ևն . ևն .
զրոյցները պիտի իրականանան արդեօք : (1)

Երկուշաբթի օրն իրիկուն եղաւ , և այս
բոլոր մտմտուքները մեր քովը մնացին :

Հրաւիրեալք բարեհաճեր են ծանուցա-
նել վսեմ : Պաշտօնէին Արտաքին գործոց թէ
Հայոց ազգը թուրքիոյ մէջ Կայսերական կա-
ռավարութենէն վաւերացեալ Սահմանադ-
րութիւն մ'ունենալով , անոր համեմատ ընտ-

(1) Կըսեն թէ Խրիմեանի արեղայն նոյն օրը Պատ-
րիարքարանի մէջ ուրախութեամբ ասոր անոր կ'ը-
սէ եղեր թէ Տեղապահ պիտի ընտրուի եւ նոր Խա-
ռն Ժողով մ'ալ . եւ մինչեւ իրիկուն ալ ի ծուր
իջած աղօթքի նստեր է որ Աստուած իր ձայնը լը-
սէ

ընթացումը Երեսփոխանական Ժողով մ'ունի, որ կընտրէ Պատրիարքը, Կրօն. և Քաղ. Ժողովները, և ան կընդունի ասոնց հրաժարականները, ևն:

Վսեմ: պաշտօնեայն Իսկոյն Խորհրդէ Գրեթէ առ Ատենապետն Կրօն. Ժողովոյ թէ ընդունուած է Խորհրդան Սրբազանի հրաժարականը, ծանուցէք Ընդհ. Ժողովոյ, և Տեղապահի մը ընտրութիւնը ըստ Սահմանադրութեան կատարեցէք:

Ահա չորս տող, որ Ազգին խաղաղութիւնը պարգեւեղէն զատ, ընդհանուրին ուրախութեան պատճառ եղաւ. ասանկ ըլլալը չուղղներն իսկ երեսանց գոհութիւն և ուրախութիւն յայտնել սկսան:

Զի մոռնանք ըսելու թէ Վէքել Տէրպապային ոտքերը այս պարագային մէջ ալ կարճը քնացին. վասն զի ցաւօք սրտի կը ծանուցանենք որ Ընդհ. Ժողով հրաւիրելու պաշտօնէն զրկուեցաւ: Ինչ աղէկ պիտի ըլլար, Ընդհ. Ժողովը մէյմը Գումգափու և մէյ մ'ալ Ղալաթիա կը տանէր ու կը բերէր:

Երկուշաբթի օրը, չի մոռնանք թուականն ալ դնելու, 1873 Նոյեմ. 5, Սահմանադրութիւնը վերաքննութեան տակ ըլլալով, Խորհրդաւորութեան Ընդհ. և ընդհանրութեան Երեսփոխանական Ժողովը, և Սահմանադրութիւնը թէ վերաքննութեան տակ, բայց Խորհրդ. Ընդհ. ըլլալը յայտարարուեցաւ, որ 1866 Մարտ 20 ի դէմ հակոտնեայ մըն է կրնանք ըսել, ահա այսչափ մեծ ու ահագին տարբերութիւն մը կայ այս երկու թուականաց մէջ:

Ժողովուրդն ալ իր արթնութիւնը ցուցուց, Օգոստոս 24 ի Ընդհ. Ժողովոյ ներկայացնելով իր կամքն որոշակի թէ Սահմանադրութեան ճշգիւ գործադրութիւնը կը պահանջէ:

Զախակողմեան երեսփոխանք ալ նոյն յայտարարութիւնը ըրին անընդհատ:

Զախակողմեան թերթերն ալ միշտ արթ-

նութեամբ հսկեցին Սահմանադրութեան վերայ:

Եւ ահա արդարութիւն և իրաւունք իրենց յաղթանակը տարին. և պիտի ըլլան

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆ

Ընտրութիւն Տեղապահի.

Ընտրութիւն Պատրիարքի.

Ընթացք Ազգ. Վարչութեան.

Դատաստան Քաղ. Ժողովոյ և հրաժարեալ Պատրիարքի մէջ.

Դատաստան սեպտ. 28 ի Ընդհ. Ժողովոյ դռները բռնաբարողներուն համար.

Դատաստան 5 երեսփոխանաց, եթէ Խորհրդաւորութեան կան. այն հազարով և միլեոնով ստորագրութիւնները թուրքին թող դնեն Պափ Գրիգորը և Սրբանձտեանց վարդապետը, կամ սըթմայի դեղ ընեն. և ինչ պէտք է հազար և միլեոն մարդ, մէկ մարդ թող յառաջ անցնի և Խորհրդ. Ընդհ.:

Հիմա այս երկուշաբթի օրուան լուրը գաւառները երթայնէ, չորպաճիներուն լեզուն պիտի բռնուի. թոքատի մէջ բռնաւորները հաց ուտելին պիտի մոռնան, և իզմիրի Արշալոյսն ալ փորէն պիտի ճաթի ու պատռի. ամէն կողմ սահմանադրասէրները պիտի ուրախանան և ծափ պիտի զարնեն թէ « Կեցցէ Ազգն ու իր Սահմանադրութիւնը »:

ԵՒԴՈՒԿԻԱ

Եւդոկիայէն այնպիսի լուրեր կ'առնենք որ սրտին մէջ փոքր ինչ զգացում ունեցող մարդ մը անկարելի է որ ցաւ և զայրոյթ միանգամայն չ'զգայ:

Այս քաղաքը քանի ժամանակէ ի վեր է որ կը յուզի և կը խռովի: Հանրագիւրներ և լրագրաց հրատարակութիւնք քանիցս անգամ իմացուցին թէ Սուքիասեան Յովհան անուն անձ մը կայ հոն որ իրեն միակ նպատակ ըրած է Ազգային իշխանութիւնը միշտ անպատուել

Ազգին կալուածները, վանքերը, դպրոցները իր ճանկերուն մէջ առնուլ և ազգային յառաջագիմութեան նպաստող ամեն անձ և ընկերութիւն իր կրից զոհ ընել:

Սակայն Պատրիարքարանը մինչեւ ցարդ զարմանալի անտարբերութեամբ մը շարժեցաւ այս բողոքոյ ձայներուն առջև և Ս. Պատրիարքին ու Ազգ. վարչութեան հըրաժարական տուած միջոցները որոշուեցաւ թագրիւր գրել Բ. Դուռը և հետեւաբար այդ թագրիւրն ալ մնաց. . . :

Լսածնուս նայելով տասը ամիսէն աւելի է որ Եւդոկիոյ Ազգ. ուսումնարանը սարդի ուստայներով զարդարուած է Սուքիասեանի շրնորհիւ և Եւդոկիոյ պատանեկութիւնը՝ այդ յուսատու ապագան՝ փողոցներու դաստիարակութեամբ կը զարդանայ այժմ: Նոյնպէս առաջնորդարանն ալ փակուած մնացած է. վասն զի այժմ Եւդոկիա ոչ Առաջնորդկայ և ոչ ալ Ազգային ժողով. թէպէտ ատոնց հարկ ալ չի կայ, քանի որ Սուքիասեան յանուն Ազգին ամեն բան կընէ ինքնին:

Սակայն գէթ սա միտթարութիւնն ունինք որ տեղոյն Անճնուէր ընկերութիւնը և վարդուհեան անուն աղջկանց անկախ վարժարանը կը շարունակուի, զորոնք ևս տապալելու համար քիչ ճիգ թափած չէ Սուքիասեանը:

Յիշեալ ընկերութեան և վարժարանին դասատու փասպանեան Գէորգ Էֆէնտիի համար ուրախառիթ տեղեկութիւններ կը տըրուին մեզ: Այս աղնիւ և ազգասէր պատանին՝ հակառակ ամեն կողմէ կրած հալածանաց՝ անվհատ կ'աշխատի իր Հայրենեաց յառաջագիմութեանը համար: Սակայն ցաւալին սա է որ Եւդոկիացիք զինքը հարկ եղածին չափ չ'են պաշտպաներ ու քաջալերեր եղեր. որով Սուքիասեան սկսեր է սաստկապէս հալածել փասպանեան Էֆէնտին և մինչեւ իսկ կառավարութեան մատնելու փորձեր կ'ընէ եղեր:

Ըրէ՛ք, ըրէ՛ք, չօրպաճիներ, Էֆէնտիներ,

ըրէ՛ք. մէյտանը ձեզի է մնացեր: Վաղը երբ Տեղապահ մը ընտրուի, ման ատեն չը պիտի կրնաք այդպէս ուղածնիդ խաղալ:

Խեղճ Եւդոկիացիք, դուք ալ սպասեցէք որ Կ. Պօլիսը մէկ մը ինքզինքը շտկէ որ կալենայ աչքը ձեզի դարձունել: Այս ազգին ո՞ր մէկ թշուառութիւնները ողբալու է:

ՆԵՐՍԷՆ—ԴՐՍԷՆ

— Միւսիւ, ո՞ր կերթաք այդպէս վաղելով:

— Կանուխ երթամ որ ըրահաթ տեղ բռնեմ վարօրին մէջ: Հիմա Իւսկիւտարի վարօրները սբարչա կը լեցուն կոր, միւշթէրիները թուրչին դնելով Իւսկիւտար հանելու համար:

— Բարեւ, միւսիւ. ի՞նչ կընէք կոր նախիք. ի՞նչ լուր կայ ազգային:

— Պէ գարտաշ, շու ազգային լաֆընր էթմէ. պէնի մօրուքուր կէօրտիւնտէ, լուսաւորեալ մը զանն իթտին: Իւչ պուշուղուն եօլունա պագալըմ. պէնիմ ազգըմ էվիմ տիր. օնտան տըշարընը պիլմէմ:

— Ասկէ յառաջ կը խառնուէիք նէ, ըսել է իրեք ու կէսին ճամբան դանելու համար էր:

— Փարա գազանմա իչին մօտայա ույմալը: Շիմտիքի մօտատա ազգասիրութիւն տըր: Հէփսինին պիլտիյի եուտիճիլէր, առաւ փախաւճըլար գալգմըլ շիմտի ազգասիրութիւն սաթըյօրլար:

— Քա մեղայ. սա աղջիկները նայէ, խօսաման պօյ ունին, տահա տրպատուն կերթան եղեր:

— Է՛յ ի՞նչ ընեն. պղտիկութեան ատենն Նին չի կար որ երթային:

— Ազէկ ամա տուններնին աղջիկտեսի գա-

ցողները արպատողներ պիտի զրկեն գէյեր :

— Ասոնք աղջիկտեսով հարս չեն երթար . իրենց գիտածուններէն որի հետ որ իրարու հաւնին , ծնողքնուն կ'իմացունեն , անանկ զիրար կ'առնեն : Իվթօփային հիմակուան ուսուէն ալ ատանկ է եղեր :

— Աչքդ լոյս , Գիրգոր աղա . Օմնիպիւսը իւսկիւտար ալ եկեր է :

— Աղէկ ըսիր , ճանրմ . ադ Օմնիպիւսը ո՞վ է քի . շատ մեծ մարդ ըլլալու է . ամենուն ալ բերանն է :

— Եսալ ո՞վ ըլլալը չ'եմ գիտեր ամա , շատ մէթ կ'ընեն կոր : Իւսկիւտարը Ոսկիդար պիտի դառնայ , ատ որ գայ նէ . կ'ըսեն կոր :

— Միքայէլ աղա , այս գիշեր Պետիկ աղային տունը հրամանեցք . սուարէ կայ :

— Շատ աղէկ , աղաս . չիւնքի ալ Պէյօղլու չենք կրնար կոր երթալ խումար խաղալու . Միւնիսիբալիթէն եկածին պէս կը կռիւն կոր :

— Մենք ալ հիմա տուները խումար խաղալու տեղ կ'ընենք : Լիրաները շատկեկ առ վրադ տէ անանկ եկուր ,

— Ճանրմ , պիղիմ էվէ հիչ վիզիթա էթալինիդ եօք , միւսիւ Ժան , եօքսա մը պիղտէն ֆաշէ օլմուշսընը :

— Մա շեռ Մատմուաղէլ , սուվընիրին իւրէյիմին իւղէրինտէ թաշըյօրում . իւրէյիմին իչինտէ տէ սէնի . լաքին բէտէրիմ քօնթրա կիտէյօր :

— Էօյլէ իսէ , սէնին ամուրէօ օլտուղուն եալան տըր . պէնի ապանտօնէ էտէպիլիրսին տէ , փէտէրինի էտէ մէյօրսուն :

Այս տարի երուսաղէմ երթալու համար շատ մարդիկ ուխտ ըրեր են . բայց Եաֆա-

յէն մինչեւ երուսաղէմ երկաթուղի շինուընկերութիւնը գործէն ետ կենալուն վրայ՝ ուխտաւորներն ալ իրենց ուխտէն ետ կենալ կը խորհին եղեր :

Այս օրերս խիստ զարմանալի հրէշ մը աշխարհք եկեր է : Մարդու կը նմանի , բայց գլուխ չ'ունի . այծի կը նմանի , բայց եղջիւրին տեղը երկայն ականջներ միայն ունի : Կոկորդը ծակուած ըլլալով , անկէ շունչ կ'առնէ կուտայ կոր եղեր :

Այս հրէշը կը գտնուի վէզիր խան թիւ 50 . ուր 10 փոյի սէյիր ընել կուտան :

Լսածնուս նայելով , քիչ օրէն այդ սենեակը պիտի գոցուի . ուստի զինքը տեսնել ուղղները օր օրի ձգելու չեն :

ՄԵՂՈՒԻՆ ՍՔԱՆՁԵԼԻ ՄԷԿ ՅՕԴՈՒԱԾԸ

Մեղու իւր շարաթ աւուր թերթով խիստ սքանչելի յօդուած մը գրած է իմաստասիրական , տրամաբանական , բժշկական , բնազդնական , և այլն նիւթերով լի : Կը համարձակինք ըսել թէ այսպիսի հրաշալի յօդուած մը մարդկային մտաց ծնունդը չը կրնար ըլլալ :

Յօդուածը սկսած ատեն՝ Տօքթօրի մը կերպարանքը մտած՝ սիրուն և չնորհալի դէմքով մը նախ մեր առջեւ կը ներկայանայ , թեւերնիս կը բռնէ կը քաշէ , երակնիս կը զննէ և զմեզ առողջ ու զօրաւոր վիճակի մը մէջ գտնելով , կ'սկսի խօսիլ ինքնիրեն . « Աղէկնալու վրայ է , կ'աղէկնայ կոր , աղէկցե՛ր է , պիտի աղէկնայ , վտանգը անցուց , և այլն խել մը խօսքեր որոնք որչափ անտեղի , տղայական և մինչեւ իսկ յիմարական երեւին ընթերցողին , այնչափ աւելի կը բարձրացունեն Տօքթօր Սանկրաթօյի այս անյոյակաւ աշակերտին բարձրաբերձ հանճարը : Իւր գրածներն անշուշտ պէտք է որ անխմանալի և իւր գաղափարներ-

ընն անըմբռնելի ըլլան հասարակութեան, որպէս զի անոնց փոխութիւնը չը կորնչի: Մեղու արգէն կը դրէ, որպէս զի բան մը գրած ըլլայ և ոչ թէ բան մը հասկցունելու համար. կը պատասխանէ, որպէս զի բան մը պատասխանած ըլլայ և ոչ թէ խնդրոյն նկատմամբ խօսելու համար:

Այնուհետեւ միտքը բոլորովին յափըշտակեալ, պահ մը զմեզ կը թողու. մերթ բնութեան դաղտնեաց խորը թափանցելով, մերթ գետնին տակը իջնելով և մերթ վեր վեր ցատկելով, բնութեան մէջ շատ մը պակասութիւններ կը նշմարէ, մարդիկները կը կռէ, զանոնք թեթեւամիտ, իմաստակ և տգէտ կը գտնէ և ինքզինքը գեր քան դամենայն էակ իմաստուն տեսնելով, բնութիւնը իր ներկայութեանը կը կանչէ և բացաքանչութիւններով ու ճարտասանական ազդու ճառով մը կը յանդիմանէ զայն թէ աշխարհս ստեղծած ատենդ ինչո՞ւ այսպիսի պակասութիւններ ըրեր ես: Ո՞վ բնութիւն, կը պօռայ. ինչո՞ւ Մամուլին չեն ըսեր որ քեզի տուած կշիռս պակաս է: Ո՞վ բնութիւն, ինչո՞ւ այս աշխարհիս օրէնքները դրուած ատեն՝ զիս չը կանչեցիր որ քեզի խորհուրդ տայի: Ինչո՞ւ Մամուլին քիչ խելք տուեր ես և ինծի ալ այնչափ շատ, որ գլխուս մէջ չը սեղմիր, դուրս կը թափի կոր:

Բայց ցաւը հոս է որ աս մարդը մինչդեռ մէկ կողմէն կը գանգատի թէ ժողովուրդը չը կրնար կոր իմ գրածներուս բարձրութիւնն ու միտքը հասկնալ, միւս կողմէն կը ցուցնէ թէ ինքն ալ հայերէն չկրնար կոր հասկնալ. Ուստի իր շաբաթ աւուր թերթին մէջ գանգատեր է մեզ իրեն հետ հայերէն խօսած ըլլալնու համար. և խնդրեր է որ փոխանակ խօսելու երկայն շղթայ մը կազմենք իրեն համար:

Սակայն մենք կը սիրենք տակաւին յուսալ թէ Մեղուն որչափ ալ յափշտակեալ ըլլայ, դեռ զինքը շղթայներու զարնելու ա-

տենք եկած չէ և թէ քիչ մ'ես լիօսինք իրեն հետ, կարելի է որ միտքը բարձր տեղերէն իրեն վերագործած ըլլալով, ըսածնիս կարենայ հասկնալ:

Խօսք հասկցիր, Մեղու. մենք Հայ Ազգը բնաւ բարերար ունեցած չէ ըսած չեմք. նոյնպէս ըսած չեմք թէ արդի ժամանակիս մէջ ազգին բնաւ նուէր մը տուող չի կայ: Մենք կէօչեան էֆէնտին գոված եմք, վասն զի բարիքներ ըրած է, վասն զի Զարէ, վասն զի Հոյ մ'է և նոյն իսկ Լուսաւորչական Հայոց ալ բարիքներ ըրած և տասնի չափ Լուսաւորչական Հայ պատանիներ իւր անձնական ծախիւք Եւրոպա ղրկած է ուսում առնելու: Իսկ դու պարսաւել կ'աշխատիս բարերար մը, վասն զի մեզի կրօնակից չ'է եղեր:

Ասոր մէջ յաջողելու համար ամէն գոյն վրադ կ'առնես և ժողովրդին կրօնամոլութեան զգացումները գգուելով և շոյելով մեզ մրտաւելու կ'աշխատիս:

Որ և իցէ անձ մը որ դպրոցներ կը բանայ, ժողովրդին յառաջդիմութեանը կ'աշխատի, ոչ թէ չոր խօսքով, այլ նոյն իսկ գործով, մենք այնպիսին գովելու պարտաւոր ենք. ոչ թէ միայն եթէ Հռովմէական Հայ մ'եղած ըլլայ այն, այլ նոյն իսկ օտարազգի մ'ալ, Յոյն մը, Տաճիկ մը, Գաղղիացի մը, ինչ որ ալ ըլլայ:

Թող Մեղու բարերար մը պարսաւէ և վատհամբաւելու աշխատի, վասն զի Հռովմէական է եղեր: Մեղուն համար կէօչեան էֆէնտին յանցանքը այս է եղեր և անոր բարեգործութիւնը հրատարակելը շողքորթութիւն է եղեր:

Խօսք հասկցիր, Մեղու. մենք քեզի ըսինք թէ կէօչեանին հարստութիւնն ունեցող անձինք շատ կան մեր ազգին մէջ: Ասոր հաւասար եղող մեր հիմակաւ հարստներուն մէջ ազգային հաստատութեանց համար անոր հաւասար նուէրներ տուողները ինծի շարէ որ ես

ալ ճանչնամ:

Կէօջեան էֆէնտին դպրոց բացած չէ, այլ Տօքթէօր Շիշմանեան էֆէնտին բացած դպրոցին կը նպաստէ կը գրէք:

Դուք ձեր լուրերը այդպիսի՞ աղբիւրներէ կը քաղէք: Բարերար մը վատահամբաւելու համար մինչեւ վատութեան յատակը, մինչեւ ստախոսութեան գիժկն ալ կը խոնարհիք: Դպրոցը Կէօջեան էֆէնտին բացած է. իսկ Տնօրէնութիւնը Տօքթէօր Շիշմանեան էֆէնտինն է. և իբրեւ ազգին նուիրեալ դպրոցի մը՝ ուրիշ հարուստներ ալ կրնան նպաստներ ըրած ըլլալ:

Մենք Կէօջեան էֆէնտին բարերարութիւնքը հրատարակելով, ուզած եմք մեր Ազգին հարուստները ի բարի նախանձ գրգռել. իսկ Մեղուն հարուստներուն քծնելու և շողքօրթելու համար՝ «Չէ՛», աղաներ, էֆէնտիներ, կը պօռայ իրենց. Մամուլին մէտիկ մ'ընէք. աս ազգին ձեր ըրած բարիքը շատ է պիլէ. հէմ ասկից աւելի ալ չըլլար. դուք ձեր պարտականութիւնը լիովին կատարած էք. ուրիշ ազգաց մէջ ձեր նմաններն ալ չեն գտնուիր» կ'ըսէ:

Մամուլ կը տեսնէ որ Ազգը իր խեղճ վիճակին մէջ նիւթական ձեռնտուութեանց կը կարօտի. հարուստները այս մասին անտարբեր կեցած են. ժողովրդին մէկ մասն ալ անտարբեր, մէկ մասն ալ զգայուն, բայց անկարող. ուստի կը գանգատի հարուստներուն դէմ և ինչո՞ւ բարերարները երեւան չեն գար կ'ըսէ: Իսկ Մեղուն ժողովրդին ստակով շինուած դպրոցներն ալ բոլորովին հարուստներուն սեպհականել կ'ուզէ:

Եթէ մեր Ազգին մէջ պարծենցածիդ չափ բարերարներ կան, Մեղուն, ինչո՞ւ համար Ազգին պարտքը կեցած է դեռ ի նախատինս Պատրիարքարանի և Խրիմեան չը կրցաւ յաջողիլ իր ձեռնարկած հանգանակութեանը մէջ, Միթէ չիկա՞ն մեր մէջ այնպիսի հարուստ անձինք որ ինքնին և եթէ կարող ըլ-

լան Ազգին պարտքը վճարելու:

Մամուլ կը շարունակէ ի բարի նախանձ գրգռել մեր հարուստները, ուրիշ բարերարաց օրինակներով: Իսկ Մեղուն ժողովուրդն ալ զրկելով իր ունեցած փառքէն, հարուստներուն կը վերադէ զայն, հարուստները կը շողքօրթէ, պզտիկ գործերնին խոշորացոյցով մեծ կը տեսնէ և մինչև վերջը ծունկ չուգած խունկ կը ծխէ հարուստներուն առջևը:

Հոս կը տարբերի ահա Մամուլ և Մեղուն ընթացքը. ժողովուրդը զայս կը տեսնէ և ըստ այնմ կը դատէ հարկաւ:

ՉԱԹԼԱԽ ԶՈՒՆԱՆ

Պ. Քամակալէզը անցեալ շաբաթ աւուր գրածնուս վրայ բոլորովին կատաղած՝ արիւնը գլուխն է վաղեր, ջիղերը թունդ ելեր և ինչ ընելիքը շուարած՝ իր Զաթլախ Զուրնայով սկսեր է խել մը զոնչական ձայներ հանել:

Այդ խեղճն ալ ինքնիրենը կը հաւատայ թէ լրագիր կը հրատարակէ կոր: Աստուած շատ քաջել չի տայ:

Կերեւի թէ երէկ բոլորովին խելքին փռած ըլլալով, մեր ստորագրութեամբ շինծու մուրհակ մը հրատարակել է. «գոր իբրեւ թէ Գանտիլլիի քարոզիչ Սահակ վարդապետին տուած եմք եղեր, իրմէ 7 լիրա առած ըլլալով՝ «Պատրիարքարանի գործը լնցունելու և վրան ըսուած զրպարտութիւնները թէ միզցունելու համար»:

Պ. Քամակալէզ, շինծու ստորագրութեամբ այդպիսի մուրհակ մը հրատարակելը ո՛րչափ ծանր պատասխանատուութիւն կը բերէ վրադ, գիտե՞ս: Մենք թէպէտ կրնայինք զքեզ Ոստիկանութեան դուռը ի դատ հրաւիրել այդ հրատարակած խարդախ մուրհակիդ համար, սակայն խորհեցանք որ Ոստիկանութեան դուռը երթալ գալու համար ժամանակ վատնելնս վերջը՝ քեզի պէս աներե-

սի մը համար ծանր բան մը չէ յետոս կոչում մ'ընելը : Դուռն արդէն սովորած փորիկ ես : Ծիածանի և փողի հրատարակութեանց ատենները քանի անգամ այդպիսի յետոս կոչումներ ըրած ես հրաշափառ խայտառակութեամբ :

Ուստի խնդիրը հասարակաց ատենին առջեւ կը դնեմք :

Գէորգ Յ. Այվազեան անունը իմն է , բայց այդ մուրհակը իմն չէ : Իմ գիրա աշխարհ կը ճանչնայ և դիւրին է ստուգելը : Եթէ իմ մէկ այդպիսի ձեռագիրս ունիս , ցուցուր ինձի , ճակատդ կը չափեմ :

Սահակ վարդապետի համար մենք ոչ Մամլոյ միջոցաւ և ոչ Պատրիարքարան երթալով ամենափոքրիկ պաշտպանութիւն մ'անգամ ըրած չունինք . ընդհակառակն իր գործերով հարուածած ալ ենք զինքը Մամլոյ մէջ :

Կեցած են մեր թերթերը : Կեցած է Խըրիմեան Սրբազան , թէև հակակարծիք ալ ենք իրեն : Կեցած են Ազգ . նախորդ և վերջին վարչութեանց անդամները . թող մէկը ելնէ հրապարակաւ ըսէ , եթէ երբեք Պատրիարքարան գնացած եմք Սահակ վարդապետի պաշտպանութեան համար :

Իսկ դուռն , Պ. Բամակալէզ , ըսէ մեզի թէ ինչո՞ւ վճռուեցար Պատրիարքարանի գրագրութեան պաշտօնէդ : Բայց եթէ դուռն ըսես ալ , չըսես ալ , աշխարհք իմացած է ատոր պատճառը :

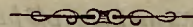
Ազգ . Հիւանդանոցին վերաբերեալ գործի մը մէջ խարդախութիւն մտցունելու համար տասը լիռա կաշառք կերած ըլլալդ կարծես թէ մոռցուած է ալ : Քու ինչ կաշառակեր և խարդախ մէկն ըլլալդ Ազգ . վարչութեան վճռուած և Պատրիարքարանի տօմարներուն մէջ ալ արձանագրուած է : Թող ապագայ սերունդն ալ կարդայ և զարմանայ թէ 1873 թուականին Հայ լրագրութիւնը ի՞նչ աստիճան խայտառակ վիճակի մէջ ձգել ուղած են ոմանք , որ մինչեւ իսկ հրապարա-

կեալ և աշխարհածանօթ խարդախ մը , կաշառքեկ մը կ'ենէ այսօր առանց ամչնալու խմբագրութիւն լինէ :

Պ. Բամակալէզ , քու կենացդ պատմութիւնը բոլորովին խաբէութեանց և խարդախութեանց շարք մը կը գտնեմք : Խարբերողիններն ալ քու ինչ բարիծաղիկ մ'ըլլալդ գիտեն կոր : Զգուանօք կը յիշեն քու անունդ . կը պատմեն Խարբերդի մէջ գործածներդ . Բողոքականութեան յարիւր , երկու տարւոյ չափ բողոքական մնալով Ժողովուրդը յուզել , խռովել , և ին :

Պ. Բամակալէզ , եթէ անցեալդ այսպէս արատաւորեալ է , դոնէ աշխատէ ներկայիւ անցելոյդ . յիշատակները մոռցնելու և երբ Չաթլախ Զուրնադ ձեռքդ կառնես , մարդու պէս ձայն մը հանէ անոր մէջէն և ոչ թէ անասնական զռնչիւններ :

Պ. Բամակալէզ , խմբագրութիւնը Թօփգաբուի Զարկարայի մէխանան նստելով մանի կաղէլ կանչելուդ չի նմանիր . ուստի քիչ մը խորհէ գրիչը ձեռք առած ատենդ և մարդու պէս բան գրէ :

ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՆԿՏԻՈՅՑ ՅԱՌԱՋԱԴԻՄՈՒԹԻՒՆԸ

- < — Տղաս , քերականը լմնցուցի՞ր :
- Չորս թուղթ մնաց . ան ալ քիչ օրէն կըլմնայ . վաղը ինձի նոր մը առ , աղապա :
- Ծօ չորս թուղթ մնաց նէ , ան ալ լըմնցուրտէ , քեզի Հենգերէն մ'առնեմ :
- Չորս թուղթ մնաց կ'ըսեմնէ , մէկալ թուղթերը հինցան պատռեցան , անոր համար :
- Սա քերականդ բեր նայիմ ի՞նչ ես սորվեր տէյ հիմա :
- Քերականս տրպատունն է :
- Այբ , բեն , գիմը դոց ըսէ նայիմ :
- Այբ , բեն , գիմ , դա . մէկալը մոռցեր եմ աղապա :
- Հըմ , պիղտէ սանըրը քի չօճուք մէք . թէ պէ կիտիպ կէլիօրսա , պիր չէյ էօյրէնիօր ,

ըսէ նայիմ, տղաս, այբ, բեն, գիմ, դա, եչ :

— Եւրին տիպինէ կէչ :

— Աֆէրիմ օղլում, ատիկայ քեզի ո՞վ սոր-վեցուց :

— Ես տահա պաշխաբաններ ալ գիտեմ, աղապա . խէ, ծա, կէն ըսէ . մէյ մը ըսէ, աղապա :

— Խէ, ծա, կէն :

— Պապայիդ խաբախը ծակեմ :

— Էյ օղլում, դուն ամեն բան սորվեր լըմընցեր ես, վաղը քեզ չարչի հանեմ : Ատոնք քեզի դաս տուող վարժապետը ո՞վ է :

— Մեր համարը վարժապետը չը նայիր, տեստը կը նայի :

— Հապա վարժապետդ ինչ դաս կուտայ :

— Ան մեծ ախպորս ֆերականութիւն դաս կուտայ :

— Սա աղբարդ գնա կանչէ :

— Ծօ եկու նայիմ ի՞նչ կը կարդաս կոր :

— Ֆերականութիւն :

— Դասդ ո՞ր է :

— Ճգտանիս մէջն է . ճղտանս ալ դպրատունը մոռցեր եմ :

— Էյ ի՞նչ է ֆերականութիւնը :

— Գիրք է աղապա, մալի խափախով, վըրան ալ անունս գրել տուի վարժապետիս քի խայիպ չընեմ :

— Օղլում, քերականութիւն ըսելով ի՞նչ կիմանանք :

— Ճգտանիս մէջի գիրքը :

— Ճգտանիդ մէջի գիրքին մէջ ի՞նչ գըրուած է :

— Իմ անունս : Հէմ, աղապա, անունս Եղնիկ է ամա, տղաքը ինձի Եղովբոս կը կանչեն :

— Ինչո՞ւ քեզի անունդ չեն տար և Եղովբոս կը կանչեն :

— Ես անոնց խնդալու մասալներ զուրցելուս համար :

— Մասալները ուսկից կը սորվիս :

— Գիշերները մեծ մարս Մեղուն կը կարդայ տէ, անկէց աղապա : Անցած օր աղւոր

մասալ մ'ալ կարդայ, պատմեմտէ մտիկ ըրէ :

— Մեղուն ըսածդ ի՞նչ է :

— Ղաղէթա է աղապա :

— Հիշ զիջէթան մասալ կը գրէ :

— Աս մասալի զաղէթա է :

— Ա օղլու մասալ ըսածդ շինծու սուտ ու բուտ բաներ է, եալան եանըչ . հիշ ատանկ զաղէթա կ'ըլլայ :

— Աս ատանկի զաղէթա է . պաղիններն ալ ատոր շալվարի զաղէթա կըսեն կոր . կուղեն նէ պէրէմ տէ կարդամ քիչ մը մտիկ ըրէ :

— Պէր նայինք նա՞սըլ պիտի կարդաս :

— (Կերթայ կը բերէ այն Մեղուն որուն մէջ կրօնաւորի մը կնկան մը հետ սիրահարելուն պատկերը նկարուած է) . Ծօ մի՛ կարդար, տուր նայիմ . ատ ի՞նչ պատկեր է, հատ դրեր են :

— Հիշ աղապա . սա մարդը կնիկը սօյմիչ կընէ կոր, կո՞ղ է կո՞ղ :

— Հը՛, հասկցայ, շալվարի չէ աս զաղէթան, վարտիքի ալ բեննէ՛ տեղն է . աս ինչ քէփաղէ բան է . վերցու սա մուստար բանը օրթայէն, օլուք չօճուղու պաշտան չըգարա՛ճադ շէյլեր ըսելով կը պատուէ և կը տանի արաքնոցին ծակը կը լօօթէ :

(Շարունակելի)

ԹԱՏՐՈՆ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ

ԲԵՐԱՄԵԾ ՓՈՂՈՑ ԹԻԻ 192—194

11 Վարչոչքիշնի Պ. Մարտեանի

ՀԻՒՆԲԵԼԻ 8 Նոյեմբեր 1873 թիւի 2 1/2

ՏԱՆ ՊԱՏԻԻԸ

Թատրերգոչքիշնի Հիւզ Արարոչաճով

ՇԱՐԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԵՆ

ԴԻՈՐԴ Թ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Թ. ԳԱՎԱՅԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ. Թ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ